

Προπτυχιακή Εργασία

Κονιδάρη Γεωργία

Το Δικαίωμα της Συνάθροισης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

Η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος της συνάθροισης μαρτυρά και το θεμελιώδη χαρακτήρα του. Η τοποθέτησή του στην κορυφή της ιεραρχίας των κανόνων δικαίου σημαίνει πως αυτό δε μπορεί να τροποποιηθεί παρά μόνο με ειδική διαδικασία που προβλέπει το συνταγματικό κείμενο.

Πρόκειται για ένα δικαίωμα άμεσα συνυφασμένο με τη δημοκρατία, που προάγει την ελεύθερη βούληση και αναδεικνύει τη κοινή βούληση, και λόγω αυτής του της ιδιότητας έχει καταπατηθεί στο παρελθόν από απολυταρχικά καθεστώτα, αλλά και έχει γίνει αντικείμενο διεκδίκησης από πολιτικά και αγωνιστικά κινήματα.

Το Σύνταγμα δεν ορίζει την έννοια της συνάθροισης, αλλά όπως είναι δεκτό από τη νομολογία και την επιστήμη, αυτή συνίσταται στη συγκέντρωση ατόμων, προσωρινά και πάντα μετά από συνεννόηση, που αποβλέπει σε κάποιο συγκεκριμένο σκοπό, που θα είναι η συζήτηση, ανταλλαγή και διαδήλωση απόψεων, αιτημάτων και φρονημάτων. Το δικαίωμα κατοχυρώνεται για τα φυσικά πρόσωπα, ρητά για τους Έλληνες και κατ'επέκταση για τους αλλοδαπούς καθώς και για τα νομικά πρόσωπα, ωστόσο περιορισμένα.

Η κατοχύρωση του συνέρχεσθαι περιλαμβάνει την υπεράσπιση της συμμετοχής σε συνάθροιση, οργάνωση και διεύθυνση της, αλλά και της αρνητικής όψης του δικαιώματος, δηλαδή την αποχή από συνάθροιση.

Σήμερα, η άσκηση του αυτονόητου πλέον δικαιώματος της συνάθροισης διέπει σημαντικούς τομείς της κοινωνικής ζωής του ατόμου, καθώς ασκείται στα πλαίσια των εργασιακών σχέσεων, των εκλογικών δικαιωμάτων ακόμα και της μαθητικής ζωής.

Στην παρούσα εργασία, θα αναλυθεί το εν λόγω δικαίωμα μέσω της ιστορικής του εξέλιξης, της νομικής του φύσης, θα γίνει αναφορά στους φορείς και τους αποδέκτες του, στους τρόπους άσκησής του καθώς και στο πότε και γιατί αυτό το θεμελιώδες δικαίωμα κάποιες φορές υπόκειται σε περιορισμούς.

Τέλος, θα γίνει συσχέτιση του δικαιώματος της συνάθροισης με άλλα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα και αναφορά στη μεταξύ τους αλληλεπίδραση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:

Καταλήγουμε λοιπόν, πως η ύπαρξη του δικαιώματος της συνάθροισης είναι απαραίτητη για την αρμονική λειτουργία μιας κοινωνίας. Μέσω αυτής οργανώνεται και πραγματώνεται η συλλογική δράση. Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από πλήθος αντικρουόμενων συμφερόντων και η συνάθροιση είναι ένα από τα σημαντικότερα μέσα υποστήριξής τους. Ωστόσο, προβληματισμός πρέπει να δημιουργηθεί σχετικά με τις παρεκτροπές των συναθροίσεων, οι οποίες συχνά καταλήγουν καταστροφικές, λόγω παραβάσεων διατάξεων του ποινικού κώδικα που σχετίζονται με σωματικές βλάβες και φθορά ξένης ιδιοκτησίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιων δυσάρεστων φαινομένων, αποτελούν οι καταστροφές που προκαλούνται, παρά την αυστηρή αστυνόμευση, σε κάθε ετήσια κινητή συνάθροιση

επετειακού χαρακτήρα στις 17 Νοεμβρίου, από μεμονωμένες ομάδες ατόμων.Γίνεται δηλαδή κατάχρηση του δικαιώματος από τους φορείς του,ξεπερνιούνται τα νόμιμα όρια ,και η συνάθροιση καθίσταται παράνομη και η διάλυσή της αναγκαία προς υπεράσπιση της δημόσιας τάξης και ασφάλειας.

Αντίστροφο ζήτημα όμως γεννάται όταν οι αρμόδιες αρχές καταχρηστικά απαγορεύουν ή διαλύουν συναθροίσεις χωρίς να υφίσταται πραγματική ανάγκη.Επειδή η απαγόρευση/διάλυση της συνάθροισης συνεπάγεται αναστολή του πολιτικά σπουδαιότερου μέρους του δικαιώματος,πρέπει να τηρούνται αυστηρά οι σχετικές ρυθμίσεις και η αρχή της αναλογικότητας.

Ακριβώς επειδή το Σύνταγμα αναθέτει στο κοινό νομοθέτη τον προσδιορισμό κοινών ρυθμίσεων,και οι λόγοι που αναφέρονται στο συνταγματικό κείμενο είναι αόριστα διατυπωμένοι,η δυνατότητα κατάχρησης είναι ανεξέλεγκτη.

Ο όρος σοβαρή (διατάραξη) πρέπει να ερμηνευτεί ορθά και με ακρίβεια γιατί διαφορετικά η υποκειμενικότητα αναπόφευκτα θα οδηγήσει σε περιορισμούς μη αναγκαίους και συνεπώς καταχρηστικούς.Η απαγόρευση και η διάλυση είναι ακραία –πλην αναγκαία ενίοτε- μέσα αντιμετώπισης διαταραχών και σίγουρα θα πρέπει να αποτελούν την έσχατη λύση,αφού πρώτα έχουν εξαντληθεί όλα τα ηπιότερα.

1)ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ:

A..ΓΕΝΙΚΑ :

Το δικαίωμα του συνέρχεσθαι εμφανίστηκε πρώτα νομολογικά στην Αγγλία ως παρεπόμενο της ελευθερίας του λόγου.Διακυρήχθηκε για πρώτη φορά στην Αμερικανική και στη Γαλλική Επανάσταση.Η Α' Αναθεώρηση(1971)του ομοσπονδιακού συντάγματος των Η.Π.Α. απαγόρευσε στο Κογκρέσο να ψηφίζει νόμους " που περικλύπτουν το δικαίωμα του λαού να συναθροίζεται ειρηνικά "

Η διατύπωση της ελευθερίας της συνάθροισης που υιοθετήθηκε ευρύτατα από τα μεταγενέστερα Συντάγματα είναι του βελγικού συνταγματικού κειμένου του 1831.Από αυτό καθώς και από το δανικό Σύνταγμα του 1849 εισήχθη για πρώτη φορά στην Ελλάδα η κατοχύρωση της ελευθερίας της συνάθροισης στο Σύνταγμα του 1864 και παρέμεινε αναλλοίωτη μέχρι το 1952.Το άρθρο 11Σ. περιέχει προσθήκες διευρυντικές ή περιοριστικές της ελευθερίας που καθιστούν τη ρύθμιση στο σύνολό της λιγότερο φιλελεύθερη από προγενέστερες συνταγματικές διατάξεις.Μέχρι που η δικτατορία της 21ης Απριλίου 1967 εξέδωσε τους πρώτους ειδικούς νόμους περί συνάθροισης,τα σχετικά θέματα ρυθμιζόνταν από αστυνομικούς κανονισμούς.

B. Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΥΠΟ ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑ:

Το Ν.Δ. 794/1971 περί δημοσίων συναθροίσεων:Το άρθρο 15 της καταστατικής Συντακτικής Πράξης της 1/1/1974 όπως διατυπώθηκε με το άρθρο 10 της Συντακτικής πράξης της 7/8/1974 κατήργησε όλα τα συντακτικά κείμενα της δικτατορίας(§1) και διατήρησε προσωρινά σε ισχύ όλα τα νομοθετικά κείμενά της στο μέτρο που δεν αντίκεινταν στο Σύνταγμα του 1952(§2).Μεταξύ τους και το Ν.Δ.794/1971.Στη συνέχεια,το άρθρο 7 του ψηφίσματος Δ'/1975 της Ε' Αναθεωρητικής Βουλής,επανέλαβε κατ'ουσία αμετάβλητη τη διάταξη του άρθρου 15§2 της καταστατικής Συντακτικής Πράξης.Έτσι προσωρινά διατηρήθηκε και το Ν.Δ. 794/1971 με εξαίρεση τις ήδη εξαιρεθείσες διατάξεις λόγω αντίθεσης τους με το Σ. του 1952 όπως αυτό συμπληρώθηκε με την Καταστατική Συντακτική Πράξη.

Το Ν.Δ. 794/1971,πιο αναλυτικά, αφού ορίζει στο άρθρο 1 την έννοια της συνάθροισης,και εξαιρεί από αυτή τις συναθροίσεις θρησκευτικού-λατρευτικού,εμπορικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα,στο άρθρο 2 προβλέπει τους στερουμένους του δικαιώματος διοργάνωσης και

πραγματοποίησης δημοσίων συναθροίσεων. Στο άρθρο 3, οι διατάξεις αφορούν στις αρμοδιότητες του προέδρου της συνάθροισης στα πλαίσια των οποίων και η γνωστοποίηση αυτής στην αστυνομική αρχή. Στα επόμενα άρθρα 4, 5, 6 οι διατάξεις προβλέπουν γενικούς (άρθρο 4) καθώς και ειδικούς (άρθρα 5, 6) όρους συγκεκριμένα για συναθροίσεις σε κλειστό χώρο και για υπαίθριες, για τις οποίες γίνεται μάλιστα και αναφορά στους όρους απαγόρευσής τους. Το 7ο άρθρο ρυθμίζει τις προϋποθέσεις διάλυσης δημοσίων συναθροίσεων και το άρθρο 8 τα νόμιμα μέσα των δημόσιων δυνάμεων προς διάλυση συνάθροισης. Τα επόμενα τέσσερα άρθρα 9, 10, 11, 12 περιέχουν διατάξεις για την ποινική αντιμετώπιση των διοργανωτών και των ομιλητών, των διαταρασσόσων και των οπλοφορούντων.

Το Β.Δ. 168/ 1972: Το διάταγμα αυτό έχει κριθεί ως αντισυνταγματικό ..ΟΙ απαγορεύσεις των 26 άρθρων του ήταν εκτενέστερες σχετικά με το χώρο της συνάθροισης, αφού στους μεγαλύτερους δρόμους και περιοχές, σε πόλεις όλης της Ελλάδας, η συνάθροιση ήταν απαγορευτική. Με αυτό οι περιορισμοί ήταν υπέρμετροι ώστε τελικά στην ουσία να οδηγούν στην κατάργηση του ίδιου του δικαιώματος. Εξάλλου το άρθρο 11Σ. δεν περιέχει γενική επιφύλαξη του νόμου όπως το δικτατορικό συνταγματικό κείμενο. Ο υπέρμετρος αυτός περιορισμός είχε απασχολήσει ιδιαίτερα και το Σ.τ.Ε. που είχε προτείνει στην πλειοψηφία του την αναδιάρθρωση του ώστε να μην αναιρείται το δικαίωμα και να μην καθίσταται δυσχερής η άσκησή του.

Το Β.Δ. 269/1972: Το διάταγμα εξακολουθεί να ισχύει σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 112§1 Σ., αποτελεί κανονισμό διάλυσης υπαιθρίων συναθροίσεων και εφαρμόζεται στις περιπτώσεις του άρθρου 7 του Ν.Δ 794/1971.

Ν. 1481/1984: "Περί οργανισμού Δημοσίας Τάξης" που αποτελεί τον ιδρυτικό νόμο της ελληνικής αστυνομίας, περιέχει ορισμένες γενικές διατάξεις σχετικά με τη διοργάνωση δημοσίων συναθροίσεων και έχει σχεδόν ολοκληρωτικά τροποποιηθεί από το Ν. 2800/2000.

2) Η ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΗΣ:

Α. Ο ΘΕΜΕΛΙΩΔΗΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ:

Η βούληση του νομοθέτη να ενσωματώσει το δικαίωμα στο συνταγματικό κείμενο μαζί με τα υπόλοιπα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα αποδεικνύει το θεμελιώδη χαρακτήρα του . Αυτό έχει διπλή σημασία, δηλαδή συνεπάγεται καταρχήν την τοποθέτηση του εν λόγω δικαιώματος στην κορυφή της ιεραρχίας των κανόνων δικαίου και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το δικαίωμα του συναθροίζεσθαι να μη μπορεί να τροποποιηθεί και να καταργηθεί παρά μόνο με την εξαιρετική διαδικασία που προβλέπεται για τις συνταγματικές διατάξεις. Επίσης, ακόμα και η αναστολή ισχύος του δικαιώματος του άρθρου 11Σ. επιτρέπεται μόνο κατ'εξαιρεση και πάντα σύμφωνα με το άρθρο 48Σ., το οποίο προβλέπει τις εξαιρετικές συνθήκες υπό τις οποίες είναι δυνατό, αν κρίνεται απαραίτητο, να περιορισθεί έως και να ανασταλεί το θεμελιώδες αυτό δικαίωμα. Έχουν ωστόσο διατυπωθεί και απόψεις που δεν χαρακτηρίζουν θεμελιώδες το δικαίωμα αλλά απλώς ατομικό ., κρίνεται όμως ορθότερο το δικαίωμα του συναθροίζεσθαι να ανήκει στα θεμελιώδη, αφού εκτός της συνταγματικής του αναγνώρισης που αποδεικνύει αυτό του το χαρακτήρα, είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την οργάνωση και τη λειτουργία της Πολιτείας. Η ίδια η φύση του πολιτεύματος ως μορφή προεδρευόμενης κοινοβουλευτικής δημοκρατίας (1§1 Σ.), δε μπορεί να λειτουργήσει χωρίς την ακώλυτη άσκηση ενός τέτοιου δικαιώματος.

Β) ΤΟ ΣΥΝΕΡΧΕΣΘΑΙ ΩΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΚΑΙ ΟΧΙ ΩΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ:

Η χρήση του όρου δικαίωμα επιβάλλεται για λόγους νομικής ακριβολογίας και ιστορικής εξέλιξης. Αυτή είναι η διατύπωση του συνταγματικού κειμένου αλλά ακόμα ο όρος δικαίωμα παρέχει στο φορέα του αγωγή αξίωση για παροχή έννομης προστασίας όταν αυτό προσβάλλεται. Επίσης τονίζει τη νομική δεσμευτικότητα που συνεπάγεται η ενσωμάτωσή του στο συνταγματικό κείμενο, και σηματοδοτεί εξελικτικά το πέρασμα από μια διακυρηχτική

αρχή σε ένα νομικά δεσμευτικό κανόνα δικαίου ο οποίος γεννά νομικά αναγνωρισμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Αντιθέτως, ο όρος ελευθερία εμπεριέχει μία έντονα συναισθηματική φόρτιση και αποτελεί αναμφισβήτητα μια διακηρυχτική αρχή από την οποία λείπει το στοιχείο της νομικής δεσμευτικότητας. Ο όρος απέχει από το πνεύμα του νομικού θετικισμού και ιστορικά αντιπαράκειται σε έννοιες όπως η τυρρανία, η καταπίεση, ο ολοκληρωτισμός. Χαρακτηριστική εξάλλου είναι η αναφορά του όρου ελευθερία σε κείμενα Διακηρύξεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου όπου οι μνήμες από την καταπίεση στοιχειωδών δικαιωμάτων από τα απολυταρχικά καθεστώτα που με βία καταλύθηκαν, ήταν ακόμη νωπές και έντονη η επιθυμία να αναδειχθεί η ελευθερία σε βάρος της καταπίεσης.

Γ) Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΧΕΣΘΑΙ:

Αυτοί που υποστηρίζουν την πολιτική φύση του δικαιώματος βασίζονται κυρίως στο ότι το εν λόγω δικαίωμα είναι συνυφασμένο και απαραίτητο για τη λειτουργία του πολιτεύματος σχετίζεται με το εκλογικό δικαίωμα και πραγματώνεται στις προεκλογικές συναθροίσεις. Συμβάλλει στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης και βούλησης και είναι δικαίωμα που μόνο σε δημοκρατικό πλαίσιο κρατικής οργάνωσης μπορεί να ασκηθεί. Από αυτή τη διαπίστωση συνάγεται ο πολιτικός χαρακτήρας. Αξιοσημείωτη είναι η απόφαση του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της 14ης Μαΐου 1985 που ασχολήθηκε για πρώτη φορά με την ερμηνεία του άρθρου 8 του θεμελιώδους Νόμου της Βόννης και θεώρησε το δικαίωμα ως απαραίτητο λειτουργικό στοιχείο του δημοκρατικού πολιτεύματος. Η δικαιολογητική βάση παράλληλης υπαγωγής του "συνέρχεσθαι" στα πολιτικά status actívus δικαιώματα πρέπει να αναζητηθεί στη θεωρία της προστατευτικής λειτουργίας του Jellinek. Σύμφωνα με αυτή ο πολιτικός χαρακτήρας ενός θεμελιώδους δικαιώματος προϋποθέτει την ενεργητική συνεισφορά και παρουσία του φορέα του στις διαδικασίες του κοινωνικοπολιτικού γίγνεσθαι. Απαιτείται η θετική και δυναμική άσκηση του δικαιώματος προκειμένου να εξασφαλιστεί η πολιτική συμμετοχή είτε έμμεσα υπό μορφή πιέσεων προς τα πολιτικά κέντρα αποφάσεων, είτε μέσω επηρεασμού της κοινής γνώμης, ή άμεσα με τη διαμόρφωση βούλησης του εκλογικού σώματος πριν την κρίσιμη εκλογική ψηφοφορία. Ωστόσο, η παραδοχή της πολιτικής φύσης του δικαιώματος θα περιόριζε υπέρμετρα το πεδίο προστασίας του δικαιώματος αποκλείοντας μορφές συναθροίσεων με περιεχόμενο διάφορο του πολιτικού.

Δ) Η ΑΤΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΧΕΣΘΑΙ:

Υποστηρίζεται και η ατομική φύση του δικαιώματος και είναι αυτή μάλλον που δέχεται και η νομολογία. Η επιχειρηματολογία υπέρ της εν λόγω άποψης συνίσταται στο ότι η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος του συνέρχεσθαι αποβλέπει στη συνταγματική ανάπτυξη της προσωπικότητας. Το συνέρχεσθαι είναι πάντα ατομικό δικαίωμα ανεξάρτητα από το σκοπό που κάθε φορά επιδιώκεται με την άσκηση του δικαιώματος.

Ε) Η ΜΙΚΤΗ ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΧΕΣΘΑΙ:

Αυτή η τρίτη άποψη, δέχεται το δικαίωμα ως ατομικό και παράλληλη ως πολιτικό, και ανταποκρίνεται σε μια τεολογική ερμηνεία του άρθρου 11Σ. Η παραδοχή μιας τέτοιας αναγνώρισης συνεπάγεται την κατάρρευση των επίπλαστων ορίων μεταξύ των δύο αυτών status και απαιτεί για τη μέγιστη προστασία του δικαιώματος του συνέρχεσθαι τόσο την αποχή του αποδέκτη από ενδεχόμενες προσβολές του πεδίου προστασίας όσο και τη θετική συμμετοχή του φορέα του σε διαδικασίες που αφορούν το πολιτικό του περιεχόμενο. Η νέα κοινωνική πραγματικότητα δεν αναφέρεται μόνο σε μία συναγωνιστική αλλά όχι ανταγωνιστική σχέση μεταξύ των τριών status αλλά προχωρά στην

αναγνώριση της σύνθετης νομικής φύσης πολλών θεμελιωδών δικαιωμάτων .Η συγκεκριμένη αυτή άποψη βασίζεται στη θεωρία του Jellinek που ήδη αναφέρθηκε(βλ.Γ.).

ΣΤ)Η ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΧΕΣΘΑΙ:

Το δικαίωμα του συνέρχεσθαι ανήκει στα κλασσικά ατομικά δικαιώματα και στρέφεται κατά της κρατικής εξουσίας προστατεύοντας τους φορείς από τις παράνομες παρεμβάσεις και προσβολές. Έχει απόλυτο χαρακτήρα και κατά της ιδιωτικής εξουσίας.Το Κράτος υποχρεούται να απέχει από κάθε είδους ενέργεια που θα αποτελούσε κώλυμα για την άσκηση του δικαιώματος από τα άτομα.

Ο αμυντικός χαρακτήρας στρέφεται επίσης κατά των ομάδων ή ενώσεων προσώπων όπως είναι τα σωματεία,τα κόμματα κ.λ.π.

Η)Ο ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΧΕΣΘΑΙ:

Το εν λόγω δικαίωμα είναι συλλογικού χαρακτήρα ,ή αλλιώς ομαδικής δράσης.Για την άσκησή του απαιτείται η παρουσία περισσότερων του ενός ατόμων χωρίς ωστόσο να ορίζεται ένας ελάχιστος αριθμός.Η διαδήλωση αιτημάτων,η ανταλλαγή απόψεων που και αυτά στοιχειοθετούν την έννοια της συνάθροισης,προϋποθέτουν την παρουσία τουλάχιστον δύο προσώπων.Διαφορετικά δεν υφίσταται συνάθροιση.Έτσι γίνεται αντιληπτός ο αναγκαίος ρόλος που διαδραματίζουν οι ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα.Ωστόσο αυτές δεν αναγνωρίζονται σχεδόν ομόφωνα ως φορείς του δικαιώματος του συνέρχεσθαι.

3)ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΗΣ:

Α)ΦΟΡΕΙΣ:

α)ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ: Η χαρακτηριστική διατύπωση του άρθρου 11Σ κατοχυρώνει ρητά το δικαίωμα της συνάθροισης μόνο υπέρ των Ελλήνων.Ωστόσο αυτή η πρόβλεψη δεν αποκλείει την άσκηση του δικαιώματος αυτού και από αλλοδαπούς κατ'εφαρμογή της διάταξης 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου,η οποία τους καθιστά δικαιούχους,υπόκεινται όμως σε περιορισμούς που μπορεί να θέσει το κράτος στο οποίο βρίσκονται,εξουσία που παρέχει σε αυτό επίσης η Ε.Σ.Δ.Α. με το άρθρο 16 και που αφορά στη πολιτική δραστηριότητα των αλλοδαπών,επομένως και στο δικαίωμα του συναθροίζεσθαι για πολιτικούς λόγους .

Το Σ θεωρεί τα φυσικά πρόσωπα ικανά να είναι υποκείμενα θεμελιωδών δικαιωμάτων ανεξαρτήτως ηλικίας.Έτσι,η ικανότητά τους να είναι υποκείμενα θεμελιωδών δικαιωμάτων συμπίπτει με την ικανότητα δικαίου.Ωστόσο ορισμένη ηλικία είναι αναγκαία για την άσκηση του δικαιώματος της συνάθροισης αφού αυτό δε μπορεί να ασκηθεί αυτοπροσώπως από νήπια.

Γ'αυτό ορθή είναι η σύνδεση της ικανότητας αυτοπροσώπως άσκησης του δικαιώματος της συνάθροισης με την αστική ευθύνη των ανηλίκων(άρθρα 128-129 ΑΚ)που έχουν συμπληρώσει το 10ο έτος της ηλικίας τους, αφού ικανότητα αυτοπροσώπως άσκησης από την ενηλικίωση θα απέκλειε τους περισσότερους μαθητές χωρίς στην ουσία να είναι απαραίτητη η συμπλήρωση του 18ου έτους για να είναι σε θέση το άτομο να ασκήσει το δικαίωμά του αυτό.

β) ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ: Το δικαίωμα της συνάθροισης ως δικαίωμα φυσικής corpore συμμετοχής αναφέρεται καταρχήν στα φυσικά πρόσωπα.Εκτός από το δικαίωμα της απεργίας(άρθρο 23§2 α' Σ) το οποίο κατοχυρώθηκε ρητά για τα νομικά πρόσωπα,το Σ δεν εξασφάλισε στον ίδιο βαθμό και τα υπόλοιπα ατομικά δικαιώματα.Πρέπει πάντως να διευκρινιστεί πως το Κράτος και άλλα ν.π.δ.δ. ανεξάρτητα από τη νομική μορφή δράσης τους δε μπορούν να θεωρηθούν καταρχήν ως φορείς ατομικών δικαιωμάτων γιατί δε

μπορούν να είναι συγχρόνως αποδέκτες και φορείς των ίδιων δικαιωμάτων .
Έτσι, τα νομικά πρόσωπα μπορούν να διοργανώνουν συναθροίσεις, να συντονίζουν, να εκδηλώνουν τη συμπαράστασή τους σε συνάθροιση και με αυτό τον τρόπο να ασκούν το δικαίωμα του άρθρου 11 Σ.

Β) ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ:

α) ΦΟΡΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ: Το δικαίωμα της συνάθροισης έχει καταρχήν ως αποδέκτες όλους τους φορείς της δημόσιας εξουσίας . Αυτοί είναι το κράτος και τα άλλα ν.π.δ.δ. Συγκεκριμένα από το δικαίωμα της συνάθροισης δεσμεύεται όλη η κρατική εξουσία, ειδικότερα η νομοθετική, η εκτελεστική και η δικαστική λειτουργία. Κατά μία άποψη το συγκεκριμένο δικαίωμα δεσμεύει και τα ν.π.δ.δ. πάντοτε ανεξάρτητα από τους νομικούς τύπους της δράσης τους . Τέλος, το δικαίωμα της συνάθροισης δεσμεύει και τα ν.π.ι.δ. και ιδίως τις επιχειρήσεις των οποίων το κράτος είναι αποκλειστικός ή κύριος μέτοχος.

β) ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑ: Ζήτημα γεννάται με το αν και κατά πόσο εκτείνεται η ισχύς του δικαιώματος στο πεδίο και των ιδιωτικών σχέσεων. Η θεωρία περί τριτενέργειας δέχεται ότι η ακώλυτη άσκηση ενός τέτοιου δικαιώματος απειλείται από την κυριαρχική εξουσία του οικονομικά ισχυρότερου.

Η θεωρία για άμεση τριτενέργεια του άρθρου 11Σ στο ιδιωτικό δίκαιο και ιδιαίτερα στο πεδίο των εργασιακών έννομων σχέσεων εμφανίζεται προβληματική , αφού άμεση εφαρμογή του άρθρου 11 Σ στο εργατικό δίκαιο θα αποτελούσε εμπόδιο στη συνάντηση των αντίρροπων δικαιοπρακτικών βουλήσεων εργοδότη-εργαζόμενου και θα ήταν πηγή συνεχών εντάσεων. Επίσης άμεση ισχύς του δικαιώματος υπέρ των εργαζομένων θα αντίκειτο στη βούληση του συντακτικού νομοθέτη που προβλέπει επίσης το δικαίωμα συμμετοχής στην οικονομική ζωή, το οποίο δε θα μπορούσε να ασκηθεί ακώλυτα σε τέτοια περίπτωση. Η συνταγματική του όμως αναγνώριση που το τοποθετεί στην κορυφή της ιεραρχίας κανόνων δικαίου επιβάλλει την ισχύ και εφαρμογή του και σε άλλες δικαίκες περιοχές . Ο κοινός νομοθέτης προβλέπει οι εργαζόμενοι να συνέρχονται εκτός ωραρίου σε κατάλληλο χώρο του τόπου εργασίας τους, που υποχρεούται να παρέχει ο εργοδότης εφόσον υπάρχει τέτοια δυνατότητα και η εκμετάλλευση απασχολεί τουλάχιστον 80 εργαζόμενους εντός των πλαισίων της πιο αντιπροσωπευτικής συνδικαλιστικής οργάνωσης.

Έτσι πρέπει να γίνει δεκτό ότι το δικαίωμα του συνέρχεσθαι αναπτύσσει έμμεσα τριτενέργεια. Ενεργεί έμμεσα έναντι του τρίτου (εργοδότη) αποτελώντας αξιολογικό κριτήριο που εξειδικεύει γενικές ρήτρες και αόριστες νομικές ενότητες των κανόνων του Ι.Δ. Διαφορετικά, αν η τριτενέργεια ήταν άμεση, ο εργοδότης δε θα είχε δικαίωμα καταγγελίας της ατομικής σύμβασης εργασίας σε περίπτωση άσκησης του δικαιώματος του συνέρχεσθαι εν ώρα εργασίας.

Συνεπώς, η κρατούσα στη θεωρία άποψη δέχεται την έμμεση τριτενέργεια του εν λόγω δικαιώματος , αντίθετα με τη νομολογία η οποία δε δέχεται κατά κανόνα την άμεση τουλάχιστον τριτενέργεια .

4) ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΗΣ:

Α) ΤΟ ΘΕΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ: Το άρθρο 11Σ κατοχυρώνει το δικαίωμα της ειρηνικής συνάθροισης και ειδικότερα , το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει τρία επιμέρους δικαιώματα: το δικαίωμα διοργάνωσης, διεύθυνσης και συμμετοχής στη συνάθροιση . Διεύθυνση είναι η διεύθυνση και η εγγύηση της κανονικής εξέλιξης της συζήτησης, συμμετοχή είναι η παρουσία και η συμμετοχή σε μία συνάθροιση ή στις συζητήσεις που γίνονται στα πλαίσιά της. Τις επιμέρους αυτές μορφές του δικαιώματος πρόβλεψε και το Ν.Δ. 794/71 «περί δημοσίων συναθροίσεων.» Το άρθρο 11Σ προστατεύει τις ιδιωτικές και τις δημόσιες υπαίθριες και σε κλειστό χώρο συναθροίσεις. Στις δημόσιες υπαίθριες συναθροίσεις, συμπεριλαμβανομένων και των κινητών, αναφέρεται η §2 του άρθρου 11Σ η οποία ορίζει πως μόνο σ' αυτές μπορεί να παρίσταται αστυνομία . Μόνο αυτές μπορούν να απαγορευτούν με αιτιολογημένη απόφαση της αστυνομικής αρχής γενικά, αν επίκειται σοβαρός κίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια σε ορισμένη δε περιοχή αν απειλείται σοβαρή διατάραξη της

κοινωνικοοικονομικής ζωής όπως ο νόμος ορίζει.Αμφίβολο είναι το ζήτημα αν το Κράτος υποχρεούται να παρέχει στα άτομα μέσα που να διευκολύνουν την άσκηση του δικαιώματος.

Το ζήτημα αυτό πρέπει να λυθεί αποφαστικά. Το δικαίωμα της συνάθροισης είναι καταρχήν αμυντικό του ατόμου κατά του κράτους και των φορέων δημοσίας εξουσίας που είναι οι αποδέκτες του.Δηλαδή το περιεχόμενό του είναι καταρχήν αρνητικό.Απαγορεύει την προσβολή των συναθροίσεων από τους φορείς δημόσιας εξουσίας αλλά και από τρίτους.Αυτό αποτελεί αυτονόητο καθήκον του κράτους για όλα τα ατομικά δικαιώματα.

B) ΤΟ ΑΡΝΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το δικαίωμα κατοχυρώνεται στη θετική του μορφή,δηλαδή συμμετοχή, διοργάνωση και διεύθυνση συνάθροισης όσο και στην αρνητική του δηλαδή προστατεύεται και η επιλογή της αποχής απόδιοργάνωση, συμμετοχή και διεύθυνση συνάθροισης.Τούτο προκύπτει από την ίδια τη συνταγματική διάταξη ερμηνευόμενη τελλογικά όπως συμβαίνει και με άλλες συνταγματικές διατάξεις που προστατεύουν ανάλογες ατομικές ελευθερίες.

5)ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΗΣ:

A) ΕΝΝΟΙΑ:

Το ισχύον Σύνταγμα δε δίνει ορισμό της συνάθροισης θεωρώντας τον δεδομένο από τη επιστήμη, τη νομολογία και τη νομοθεσία κατά τον Ν.Ν. Σαρίπολο «συνάθροισης είναι η συνελεύσις πολλών προσώπων, προσωρινώς πάντοτε και άνευ ιδρύσεως νομικού τινός δεσμού μεταξύ αυτών, όπως ακούσσει ρήτορας τινός ή προς κοινήν ιδίως συζήτησιν υποθέσεων τινών, ή προς εκδήλωσιν κοινών φρονιμάτων, ή προς κοινήν εξάσκησην του δικαιώματος του αναφέρεσθαι προς τας αρχάς» Οι Σβώλος-Βλάχος ορίζουν:συνάθροισης είναι η σκόπιμος καταρχήν και όχι τυχαία, προσωρινή επί το αυτό συνάντησης αξιόλογου αριθμού προσώπων προς έκφρασιν ή ακρόασιν ανακοινώσεων ή γνώμης επί ωρισμένου θέματος ή προς διαδήλωσιν φρονημάτων των ετοιμάτων οιουδήποτε χαρακτήρος ή προς λείψιν από κοινού αποφάσεων, ή προς από κοινού άσκησιν δικαιώματος του αναφέρεσθαι».Κατά Δαγτόγλου, συνάθροιση είναι η συγκέντρωση ιδιωτών με τον κοινό σκοπό είτε να εκφράσουν ή να ανταλλάξουν γνώμες πληροφορίες , είτε να εκδηλώσουν ή να προβάλουν γνώμες, φρονήματα, αιτήματα. Ορισμό της συνάθροισης βρίσκουμε και στο Ν.Δ. 794/71 στο άρθρο 1§2: «Ως δημόσια συνάθροισης,κατά την έννοιαν του παρόντος,θεωρείται η εκ των προτέρων διοργανουμένη και σκοπούσα εις την από κοινού εκδήλωσιν του φρονήματος ή της γνώμης των μετεχόντων ή εις την παρακολούθησιν διαλέξεων ή εις την προβολήν κοινών αυτών αιτημάτων»,καθώς και στο Π.Δ. 141/91 το οποίο ορίζει πως συνάθροιση θεωρείται η συγκέντρωση πολλών ατόμων για τον ίδιο σκοπό,μετά από προηγούμενη συνεννόηση,για τη λήψη απόφασης και κοινή ενέργεια. Συνεπώς τα εννοιολογικά στοιχεία της συνάθροισης συνοψίζονται ως εξής:

α) Το στοιχείο της προσυνενόησης:Αυτό το κριτήριο διαχωρίζει τη συνάθροιση από τη συγκέντρωση ὁ σκοπός της συνάθροισης είναι η λήψη αποφάσεων και η κοινή ενέργεια. Η συγκέντρωση δεν προϋποθέτει προσυνενόηση και δεν έχει τον ίδιο σκοπό, και δεν προστατεύεται συνταγματικά από το άρθρο 11.Ζήτημα τίθεται για τις αυθόρμητες συναθροίσεις, που πραγματοποιούνται δηλαδή από κάποιο αυθόρμητο συμβάν, για το αν προστατεύονται από το 11Σ.

β) Το στοιχείο της προσωρινότητας:Πράγματι η συνάθροιση δεν δημιουργεί κανένα συνεχή νομικό δεσμό μεταξύ των συμμετεχόντων.

γ) Ο αριθμός των συναθροισμένων:Ενώ δεν υπάρχει ομοφωνία στην επιστήμη για την ανταλλαγή απόψεων, στην οποία συνίσταται η συνάθροιση, προϋποτίθενται περισσότερα του ενός άτομα, άρα τουλάχιστον δύο.Το άρθρο 11Σ. κατοχυρώνει το δικαίωμα χωρίς τη γενική επιφύλαξη του νόμου.Συνεπώς ο νομοθέτης δεν μπορεί να καθορίσει ένα ορισμένο αριθμό ατόμων για την έννοια της συνάθροισης Επίσης αυτή η άποψη κατά την οποία αρκούν δύο άτομα για να υφίσταται συνάθροιση είναι η ευνοϊκότερη για τη συνταγματική προστασία του δικαιώματος αφού αλλιώς θα περιοριζόταν η έννοια της συνάθροισης.

δ) Ο σκοπός της συνάθροισης: Σκοπός της συνάθροισης μπορεί να είναι η έκφραση ή η ακρόαση ανακοίνωσης ή γνώμης, διαδήλωση φρονημάτων ή αιτημάτων, πληροφόρηση, ανταλλαγή απόψεων χωρίς να απαιτείται πολιτικός χαρακτήρας, αρκεί να τείνει ο σκοπός στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης

Έτσι, δεν αποτελούν συνάθροιση οι απλές συγκεντρώσεις με σκοπό την ψυχαγωγία, την εμπορία, οι γιορτές κ.λ.π. Τίθεται όμως ζήτημα αν οι ψυχαγωγικές συγκεντρώσεις που πραγματοποιούνται στα πλαίσια δημόσιων συναθροίσεων ή έχουν χαρακτήρα πολιτικής διαμαρτυρίας θεωρούνται και προστατεύονται ως συναθροίσεις. Υποστηρίζεται πως αυτές οι συγκεντρώσεις στις οποίες προέχει το πολιτικό στοιχείο πρέπει να θεωρηθούν συναθροίσεις. Τέλος οι διαλέξεις και οι επιστημονικές συγκεντρώσεις κατά την ορθότερη άποψη θεωρούνται συναθροίσεις ως εκδηλώσεις πνευματικού περιεχομένου.

Β) ΕΙΔΗ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΗΣ: Καταρχήν, οι συναθροίσεις διακρίνονται σε ιδιωτικές και δημόσιες, και οι τελευταίες σε κλειστού χώρου και υπαίθριες στις οποίες και ανήκουν οι κινητές συναθροίσεις. Το άρθρο 11Σ αναφέρεται ρητά μόνο στις δημόσιες υπαίθριες (§2) και μόνο κατ'αντιδιαστολή στα άλλα δύο είδη.

α) **Ιδιωτική συνάθροιση:** Ορισμό της ιδιωτικής συνάθροισης δεν έχουμε από αστυνομικούς κανονισμούς και διατάξεις κανονισμών που εκδίδει το Κράτος, αφού αυτού του είδους οι συναθροίσεις θεωρούνται ως προέκταση της προσωπικής ελευθερίας και κατ'επέκταση του ασύλου της κατοικίας, είναι ιδιωτική υπόθεση και προστατεύονται απόλυτα. Ως ιδιωτική χαρακτηρίζεται η συνάθροιση που πραγματοποιείται σε προστατευμένο χώρο, οριοθετημένο, όχι κατ'ανάγκη ιδιωτικό, όπου η προσέλευση δεν είναι δυνατή στον οποιοδήποτε. Υπάρχει είσοδος και έξοδος ώστε να ελέγχεται η προσέλευση των μελών της συνάθροισης. Ο περικλειστος χώρος αποτελεί μαχητό τεκμήριο υπέρ του χαρακτηρισμού της συνάθροισης ως ιδιωτικής, το οποίο μόνο μπορεί να ανατραπεί με ελεύθερη διάθεση προσκλήσεων ή πληρωμή εισιτηρίου. Τέλος, η παρουσία δημοσιογράφων και η δημοσίευση αποφάσεων, που πάρθηκαν στη συνέλευση, στον τύπο δε τη μετατρέπει σε δημόσια. Τον ορισμό αυτό υιοθέτησε και η απόφαση 696/1955 της Ολομέλειας του ΣΤΕ, η οποία θεώρησε ιδιωτικές τις συναθροίσεις «εις ας προσέρχονται ωρισμένα πρόσωπα κληθέντα ατομικώς ή φέροντα ωρισμένην ιδιότητα.»

β) **Δημόσια συνάθροιση:** Δημόσια χαρακτηρίζεται η συνάθροιση στην οποία μπορεί να προσέλθει οποιοσδήποτε. Μπορεί να πραγματοποιείται και σε ιδιωτικό χώρο, αρκεί η προσέλευση να είναι ελεύθερη έστω και με είσοδο. Ορισμό της συνάθροισης βρίσκουμε στο Ν.Δ. 794/71 στο άρθρο 1§2: «Ως δημόσια συνάθροισεις, κατά την έννοια του παρόντος, θεωρείται η εκ των προτέρων διοργανουμένη και σκοπούσα εις την από κοινού εκδήλωση του φρονήματος ή της γνώμης των μετεχόντων ή εις την παρακολούθηση διαλέξεων ή εις την προβολήν κοινών αυτών αιτημάτων.» Ορθότερος είναι ο ορισμός που έδινε ο Κανονισμός Υψηλής Χωροφυλακής του 1958. Κατά το άρθρο 294§4 αυτού «δημόσιαι είναι αι συναθροίσεις αις τας οποίας πας τις δύναται να προσέλθει ή εις τας οποίας καλούνται όπως προσέλθωσιν ωρισμένα κατηγορίαί προσώπων χωρίς να καθορίζονται ατομικαί προσκλήσεις.» Η δημόσια συνάθροιση ανάλογα με το χώρο στον οποίο πραγματοποιείται, διακρίνεται σε συνάθροιση κλειστού χώρου και σε υπαίθρια.

βα) **Σε κλειστό χώρο:** Είναι η συνάθροιση που πραγματοποιείται σε κλειστό χώρο αλλά με ελεύθερη πρόσβαση σε όλους έστω με εισιτήριο. Το βασικό στοιχείο στο οποίο βασίζεται είναι το περιτειχισμένο ή μη του χώρου ανεξάρτητα από το αν ο χώρος είναι δημόσιος ή ιδιωτικός. Ο Κανονισμός Χωροφυλακής ορίζει στο άρθρο 294§6 ως συνάθροιση κλειστού χώρου αυτή που πραγματοποιείται σε « κατάστημα, καφενείον, εις περιτειχισμένον τόπον, εις ιδιωτικήν οικίαν εις την οποίαν πας τις δύναται να εισέλθει άνευ ειδικής προς τούτον προσκλήσεως, εις κατάστημαν πολιτικού κόμματος άνευ προσωπικών προσκλήσεων, ή εις οικίαν πολιτικού υποψηφίου ή και οσάκις προσκαλώνται γενικώς κατηγορίαί προσώπων.» Αντίθετα στον ορισμό του Ν.Δ. 794/71 βρίσκουμε και προϋπόθεση έναν περιορισμένο αριθμό προσώπων.

ββ) **Υπαίθρια συνάντηση:** Όπως ο Α.Σβώλος ορίζει δημόσια υπαίθρια συνάντηση «είναι η γινομένη εν μη περιτειχισμένω χώρω, αδιάφορον αν ο χώρος ούτος είναι εστεγασμένος ή

ού.»Το βασικό στοιχείο είναι η προσιτή σε όλους είσοδος χωρίς υλικά εμπόδια,από όλες τις μεριές,αδιάφορο δε αν είναι ή όχι στεγασμένος ο χώρος. Ιδιαίτερο είδος των υπαίθριων συναθροίσεων είναι οι κινητές συναθροίσεις στις οποίες ανήκουν οι πορείες,οι παρελάσεις.Σ'αυτές,το πλήθος εκφράζει την άποψη και τη θέλησή του στο δρόμο ενίοτε με συνθήματα,πλακάτ,σημαίες κ.λπ

6)ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΗΣ:

Α) ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΑΣΚΗΣΗΣ ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΑΤΟΜΑ:Περιορισμοί για τα εν λόγω άτομα προκύπτουν από το 29§3 Σ.,κατά την οποία «απαγορεύονται απολύτως οι οποιασδήποτε μορφής εκδηλώσεις υπέρ πολιτικών κομμάτων στους δικαστικούς λειτουργούς,στους στρατιωτικούς γενικά,στα όργανα των σωμάτων ασφαλείας και στους δημόσιους υπαλλήλους καθώς και η ενεργός δράση υπέρ οποιουδήποτε κόμματος στους υπαλλήλους ν.π.δ.δ.,των δημόσιων επιχειρήσεων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.» Συνεπώς απαγορεύεται σ'αυτούς η οργάνωση και συμμετοχή σε συνάθροιση πολιτικού περιεχομένου αλλά επιτρέπεται σ'αυτούς η οργάνωση και συμμετοχή σε συνάθροιση περιεχομένου μη πολιτικού.

Β)ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΑΣΚΗΣΗΣ:Το άρθρο 11Σ περιέχει περιορισμούς ως προς τον τρόπο που δικαιούνται να συνέρχονται οι Έλληνες ήσυχα και χωρίς όπλα. Ο όρος ήσυχα,δε σημαίνει ήρεμη και μη θορυβώδη συνάθροιση,αλλά ότι αυτή δεν επιτρέπεται να διαταράξει τη δημόσια ασφάλεια και να εκτραπεί σε βίαιη και στασιαστική. Έτσι χαρακτηρίζεται η συνάθροιση όταν οι διοργανωτές και τα μέλη της χρησιμοποιούν σωματική βία κατά προσώπων και πραγμάτων,όχι όμως και όταν δημιουργηθεί έξαψη,γιατί η εκτίμηση περί έξαψης είναι αόριστη και αυθαίρετη και μπορεί να προκαλέσει περιορισμό της έννοιας της συνάθροισης .

.Η βία ασφαλώς θα πρέπει να προέρχεται από ομάδα μελών και όχι από ένα άτομο μεμονωμένα περιστατικά αντιμετωπίζονται απλώς με αποβολή και δε δικαιολογούν επέμβαση των αρχών.

Χωρίς όπλα:

Όπλα θεωρούνται αντικείμενα που από τη φύση τους αυξάνουν τη μυϊκή δύναμη του ατόμου και είναι ικανά να προκαλέσουν τραυματισμούς καθώς και υλικές ζημιές.

Παρουσία αστυνομίας:

Ακόμα ένας περιορισμός ως προς τον τρόπο προβλέπεται από το 11§2 Σ, που επιτρέπει την παρουσία της αστυνομίας στις υπαίθριες δημόσιες συναθροίσεις.

Όπως ορίζεται στο άρθρο 130§3 του Π.Δ. 141/91,«στις υπαίθριες δημόσιες συναθροίσεις,η Ελληνική Αστυνομία παρίσταται και λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα τάξης,ασφάλειας και τροχιάς για την προστασία της συνάθροισης και των συναθροιζομένων από οποιαδήποτε προσβολή,την ανεμπόδιση άσκηση του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος να συνέρχονται ήσυχα και χωρίς όπλα,την πρόληψη εκτροπής των συναθροιζομένων σε παράνομες πράξεις και την αποτροπή διατάραξης της κοινωνικοοικονομικής ζωής,στο βαθμό που αυτή δεν είναι απαραίτητη για την πραγματοποίηση της συνάθροισης»

Μέχρι το Σύνταγμα του 1952 επιτρεπόταν η παρουσία της αστυνομίας σε όλες τις συναθροίσεις.Υπό το ισχύον Σύνταγμα επιτρέπεται μόνο αν το ζητήσουν ad hoc οι διοργανωτές της συνάθροισης για λόγους ασφαλείας.

Δε μπορεί όμως η αστυνομία να επιβάλλει την παρουσία της απειλώντας με διάλυση της συνάθροισης.Σε κλειστές συναθροίσεις δεν επιτρέπεται η παρουσία ούτε μουσικών αστυνομικών χωρίς στολές ούτε και η χρήση καλυμμένων μικροφωνικών ,τηλεοπτικών εγκαταστάσεων προς παρακολούθηση των συμμετεχόντων.Σύμφωνα με το Π.Δ. 141/91 άρθρο 130§2,παράσταση αστυνομίας επιτρέπεται μόνο αν το ζητήσουν οι διοργανωτές,αν λαμβάνουν χώρα σοβαρές διαταράξεις της τάξης ή διαπράττονται αδικήματα τότε αυτή μπορεί και οφείλει να επέμβει αυτεπάγγελα στον κλειστό χώρο και τέλος εκτός του

κλειστού χώρου η αστυνομία οφείλει να λάβει τα αναγκαία μέτρα τάξης,ασφάλειας και τροχαίας.

Η επιτρεπόμενη στις υπαίθριες συναθροίσεις παρουσία υπόκειται σε διάφορους περιορισμούς ,ώστε να μην υπονομεύεται η ελευθερία της συνάθροισης.Η παρουσία της συνάθροισης γνωστοποιείται στη διεύθυνση της συνάθροισης και μέσω της διακριτής στολής στους παρευρισκομένους.

Η αστυνομική παρουσία περιορίζεται εκ των περιστάσεων σε εύλογο αριθμό.

Δηλαδή,η αστυνομική δύναμη πρέπει να είναι τόση στο πλήθος,όση χρειάζεται για να αντιμετωπιστούν ενδεχόμενα προβλήματα ` ουτε λιγότερη,ούτε περισσότερη.

Τέλος,η δραστηριότητά της πρέπει να περιορίζεται στη πρόληψη και αποτροπή των κινδύνων του 11§2 β,και όχι στη κατασκόπευση της συνάθροισης,την εγγραφή σε μαγνητοταινίες των εκφωνούμενων λόγων και τη φωτογράφιση των ομιλητών ή των συναθροισζομένων.

Γ)ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΗΣ: Στο Σύνταγμα προβλέπεται η δυνατότητα απαγόρευσης αποκλειστικά των υπαίθριων συναθροίσεων,πάντα μετά από αιτιολογημένη απόφαση της αστυνομικής αρχής.Λόγοι διάλυσης αποτελούν ο κίνδυνος που μπορεί η συνάθροιση να προκαλέσει για τη δημόσια ασφάλεια,η σοβαρή διατάραξη της κοινωνικοπολιτικής ζωής η οποία συνίσταται κυρίως σε παρακώλυση των συγκοινωνιών και της ελεύθερης κυκλοφορίας .

Το Σύνταγμα αναθέτει περαιτέρω προσδιορισμό των σχετικών ρυθμίσεων στον κοινό νομοθέτη.Ωστόσο,επειδή οι προαναφερθέντες λόγοι, που αναφέρονται στο συνταγματικό κείμενο,και επιτρέπουν την απαγόρευση της συνάθροισης είναι με τη συγκεκριμένη διατύπωση αρκετά αόριστοι,η δυνατότητα κατάχρησης είναι σχεδόν απεριόριστη .Μόνο αν αξιολογηθεί σωστά ο όρος:σοβαρή (διατάραξη),τότε η απαγόρευση θα επιβληθεί σε περιπτώσεις που χρήζουν αυτή.

Πρέπει δηλαδή η διατάραξη της κοινωνικοοικονομικής ζωής να είναι σοβαρή και η απαγόρευση η μοναδική λύση προς αποτροπή της επικίνδυνης κατάστασης.Μια τέτοια διαταραχή θα θεωρηθεί ότι συντρέχει όταν απειλείται η κοινή ειρήνη της περιοχής και η ασφάλεια των συγκοινωνιών.Στην περίπτωση όμως αυτή η συνάθροιση δε θα ήταν ήσυχη και δε θα απελάμβανε την προστασία του άρθρου 11Σ.

Η απαγόρευση συνεπάγεται πράγματι αναστολή του πολιτικά σπουδαιότερου μέρους του δικαιώματος της συνάθροισης, και γ'αυτό θα πρέπει αυτή να επιβάλλεται όταν ηπιότερα μέτρα δε μπορούν να είναι αποτελεσματικά,πρέπει να τηρείται δηλαδή η αρχή της αναλογικότητας, και πάντα μετά από απόφαση της αστυνομικής αρχής που θα επεξηγεί αναλυτικά τους λόγους που επιβάλουν αναγκαστικά την απαγόρευση της συνάθροισης ,έτσι ώστε να αποτρέπονται αυθαιρεσίες της εκάστοτε εξουσίας σε βάρος των πολιτικών δικαιωμάτων των διοικουμένων,όπως στο παρελθόν συνέβαινε συλλήβδην από απολυταρχικά καθεστώτα.

Δ)ΔΙΑΛΥΣΗ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΗΣ:Η αρμόδια αρχή μπορεί ακόμα και να προβεί σε διάλυση μιας συνάθροισης είτε λόγω παραβάσεως των γενικών κανόνων,είτε λόγω προκλήσεως των κινδύνων του 11§2 β,ή ακόμα επειδή διεξάγεται παρόλο που είχε απαγορευτεί . Ωστόσο,όταν τίθεται ζήτημα διάλυσης κατά τη διεξαγωγή συνάθροισης,όπως και σε περίπτωση εκ των προτέρων απαγόρευσης (βλ. παραπάνω),πρέπει να ληφθούν υπ'όψη τα εξής:

1)Η διάλυση δεν είναι νόμιμη αν ο κίνδυνος μπορούσε να αντιμετωπιστεί με ηπιότερα μέσα ` πρέπει πρώτα να εξαντληθούν ελαφρύτερα μέτρα,να ζητηθεί από τους διοργανωτές η αυτοδύναμη αντιμετώπιση του κινδύνου και αν δεν είναι αυτή αποτελεσματική,ή αυτοί αδρανήσουν,τότε να ακολουθήσει προσπάθεια των αρχών να ανακαλέσουν στην τάξη τους συναθροισμένους,και η έσχατη λύση να είναι η διάλυση.Πρέπει δηλαδή να τηρηθεί η αρχή της αναλογικότητας μεταξύ του κινδύνου και του μέσου καταπολέμησής του.

2)Πρέπει να αιτιολογείται συνταγματικά η διάλυση(/απαγόρευση)και να αναφέρονται ακριβώς οι λόγοι που ο κίνδυνος δεν αποτρέπεται με ηπιότερα μέσα.Το Σύνταγμα αναφέρει τους λόγους που μία συνάθροιση μπορεί να οδηγηθεί σε διάλυση,και οπωσδήποτε σε αυτούς πρέπει να στηρίζεται η σχετική απόφαση των Αρχών.Μόνο τότε διασφαλίζεται ένα τέτοιας

σημασίας δικαίωμα, όταν υπάρχουν μέτρα που το προστατεύουν από τις καταχρήσεις του Κράτους και των οργάνων του.

3) Η απόφαση περί διάλυσης (/απαγόρευσης) πρέπει να κοινοποιείται στο διοργανωτή ή τον πρόεδρο της συνάθροισης. Ειδικά στην περίπτωση της διάλυσης πρέπει να ζητάται από αυτούς η αντιμετώπιση του προβλήματος και αν αυτοί αποδειχτούν αναποτελεσματικοί, τότε μπορεί να επέμβει η αστυνομία και να προβεί στη διάλυση.

Ε) ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΗΣ: Το δικαίωμα της συνάθροισης ανήκει σε εκείνα τα ατομικά δικαιώματα που αναστέλλονται σε περίπτωση κήρυξης της χώρας σε κατάσταση πολιορκίας βάσει του άρθρου 48§1 Σ. Σε περίπτωση πολέμου, επιστράτευσης εξαιτίας εξωτερικών κινδύνων ή άμεσης απειλής της εθνικής ασφάλειας, καθώς και προς αποτροπή ένοπλου κινήματος που αποβλέπει στη κατάλυση της δημοκρατίας, η Βουλή μετά από πρόταση της κυβέρνησης, θέτει σε εφαρμογή νόμο σε όλη την επικράτεια ή σε τμήματα, και αναστέλλει την ισχύ κάποιων διατάξεων. Σ' αυτές τις περιπτώσεις εφαρμόζεται ο Ν. 566/1977 περί καταστάσεως πολιορκίας κατά τον οποίο η στρατιωτική αρχή έχει το δικαίωμα να απαγορεύει και να διαλύει οποιαδήποτε συνάθροιση χωρίς την τήρηση των εγγυήσεων του άρθρου 11 Σ. Ως προϋπόθεση τίθεται η τήρηση αναλογίας μεταξύ των λαμβανομένων μέτρων και της κατάστασης στην οποία αποβλέπουν. Έτσι, πρέπει να είναι απολύτως αναγκαίο, για να ανασταλεί η ισχύς ενός θεμελιώδους δικαιώματος.

7) ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΧΕΣΘΑΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ:

Α) ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 11 Σ. ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 12 Σ.

«Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις και μη κερδοσκοπικά σωματεία, τηρώντας τους νόμους, που ποτέ όμως δε μπορούν να εξαρτήσουν την άσκηση του δικαιώματος αυτού από προηγούμενη άδεια.» (άρθρο 12§1)

Το δικαίωμα του συνέρχεσθαι σχετίζεται άμεσα νομικά αλλά και ιστορικά με το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι. Και τα δύο αυτά δικαιώματα αναγνωρίστηκαν συνταγματικά από το Σύνταγμα του 1864 στα τότε άρθρα 10 και 11 αντίστοιχα. Η καθυστερημένη κατοχύρωσή τους δικαιολογείται αφού αυτά τα δικαιώματα μπορεί να αποδειχθούν επικίνδυνα για την ασφάλεια της εκάστοτε εξουσίας, γιατί αναδεικνύουν τη δύναμη της ομάδας και κατ'επέκταση του λαού.

Πρόκειται για δύο μικτής φύσης δικαιώματα, ατομικά και συνάμα πολιτικά, που ωθούν κάθε φορέα αυτών να συμμετάσχει στη διαμόρφωση της κοινωνικοπολιτικής ζωής. Σημείο επαφής των δύο δικαιωμάτων αποτελεί η συγκέντρωση περισσοτέρων του ενός με κοινό σκοπό στον ίδιο χώρο και φυσικά χρόνο. Διαφορά έγκειται στο ότι το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι προϋποτίθεται διάρκεια και επανάληψη στις συναντήσεις των μελών της ένωσης. Ακόμα, ο δεσμός μεταξύ των μελών της ένωσης που ασκούν το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι είναι στενότερος από το δεσμό μεταξύ των μελών μιας συνάθροισης, για ευνόητους λόγους.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως τα δύο δικαιώματα τελούν σε σχέση γενικού προς ειδικό το άρθρο 11 Σ. κατοχυρώνει το δικαίωμα της συνάθροισης, το οποίο εξειδικεύει το άρθρο 12 Σ. που προβλέπει το δικαίωμα της συνάθροισης όταν αυτό ασκείται στα πλαίσια λειτουργίας μιας ένωσης ή ενός μη κερδοσκοπικού σωματείου.

Β) ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 11 Σ. ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 9, 13 Σ.

«Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καμία έρευνα δε γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο όταν και όπως το ορίζει ο νόμος και πάντοτε με τη παρουσία των εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας.» (άρθρο 9§1)

Σ.)

«Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις κανενός.» (άρθρο 13§1 Σ.)

Η κατοχύρωση του οικογενειακού ασύλου από το άρθρο 9 Σ. υποχρεώνει την κρατική εξουσία να απέχει από κάθε παραβίαση του ιδιωτικού χώρου του ατόμου. Πτυχή της ιδιωτικής ζωής αποτελεί και η πραγματοποίηση συναθροίσεων στον ιδιωτικό χώρο της κατοικίας του ατόμου, που συνεπώς με αυτό τον τρόπο, προστατεύεται και μέσω του άρθρου 9 Σ..

Και μεταξύ των άρθρων 9 και 11 υφίσταται σχέση ειδικού προς γενικό ενώ το 9 Σ. αναφέρεται στις συναθροίσεις που πραγματοποιούνται σε ιδιωτικές κατοικίες, σε συγκεκριμένη δηλαδή περίπτωση του 11 Σ. το τελευταίο αναφέρεται γενικά στις ήσυχες και άοπλες συναθροίσεις που λαμβάνουν χώρα οπουδήποτε .

Το άρθρο 13 Σ. επίσης αποτελεί ειδικότερη έκφραση του άρθρου 11 Σ., προστατεύοντας τις συναθροίσεις θρησκευτικού περιεχομένου. Ωστόσο, είναι δυσχερής η διάκριση κάποιων περιπτώσεων, για το αν εμπίπτουν στην προστασία του άρθρου 13 Σ. ή του 11 Σ. Θα πρέπει όμως μόνο αυτές οι συναθροίσεις να υπάγονται στην προστασία του 13 Σ., που αποτελούν αναπόσπαστο λειτουργικό στοιχείο κάποιου λατρευτικού τύπου γνωστής θρησκείας. Οι υπόλοιπες, π.χ. διαμαρτυρία των πιστών για αποφάσεις της διοίκησης, εμπίπτουν ξεκάθαρα στην προστασία του 11 Σ.

Γ) Η ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 Σ. ΣΤΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΕΩΝ:

«Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.»

Μεταξύ των άρθρων 5 Σ. και 11 Σ. παρατηρείται ότι το 11 Σ. προστατεύει το δικαίωμα του συνέρχεσθαι που αποτελεί ειδικότερη μορφή συμμετοχής στην οικονομική, πολιτική και κοινωνική ζωή της χώρας. Ωστόσο, το άρθρο 5§1 μπορεί να λειτουργήσει προς την κατεύθυνση της συμπλήρωσης της παρεχόμενης από το 11 Σ. προστασίας. Συνεπώς, κάθε ερμηνεία του 11 Σ. που περιορίζει το δικαίωμα της συνάθροισης, προσκρούει στο 5 Σ. αφού περιορίζει τη συμμετοχή του καθένα στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική ζωή της χώρας, υπό την προϋπόθεση αυτός βέβαια με την άσκηση του δικαιώματος του στη συνάθροιση να μην προσβάλλει το Σύνταγμα, τα χρηστά ήθη και τα δικαιώματα των άλλων .

